

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1977/7

Karar Sayısı : 1977/22

Karar Günü : 5.4.1977

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEME: Hekimhan Asliye Ceza Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU: 24.6.1938 günlü, 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun 18.8.1971 günlü ve 1470 sayılı Yasa ile değişik 18. maddesinin (A) bendinin birinci ve ikinci fıkraları ile aynı kanunun yine 1470 sayılı Yasa ile değişik 27. maddesinin (A) bendinin ikinci fıkrasının iptali istenmiştir.

I. OLAY:

Ekim bölgesi dışında haşhaş ekmekten sanık hakkında 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun 1470 sayılı Yasa ile değişik 27. maddesinin (A) bendinin ikinci fıkrası uyarınca cezalandırılması istemiyle Hekimhan Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. Duruşma sırasında Cumhuriyet Savcısı, 3491 sayılı Yasanın sözü edilen kuralının Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı düşüğünü öne sürmüş, mahkemece bu itiraz ciddi görülmele beraber ayrıca bu yasanın değişik 18. maddesinin (A) bendinin birinci ve ikinci fıkraları da kendiliğinden Anayasaya aykırı görülerek bu hükümlerin tümünün iptal edilmesi için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmiştir.

II. İTİRAZIN GEREKÇESİ:

Mahkemenin gerekçesi şöyledir:

“3491 sayılı Yasanın 18/A-1. maddesi (haşhaş ekilecek ve ham afyon üretilecek yerler, her yıl tarımsal ve ekonomik gereklere, ihracat imkânlarına ve stok ürününe göre Sanayi ve Ticaret ve Tarım Bakanlıklarınca birlikte teklif ve Bakanlar Kurulunca tesbit edilir. Bu husustaki kararname o yılın en geç 1 Temmuz tarihine kadar Resmi Gazete ile ilân olunur. Bu hususta Bakanlar Kurulunca yeni bir karar alınmamış olması halinde önceki kararname hükümleri uygulanır.) denmektedir. Madde metninden de anlaşılacağı üzere haşhaş ekimi yapılacak yerler, siyasî hüviyeti ağır olan yürütme tarafından tesbit edilmektedir. Bu hükmün sonucu olarak, aynı Yasanın 27. maddesinden istifade edecekler veya aynı madde ile cezalandırılacaklar siyasî iktidarın tesbiti (tercihi) durumuna göre belirlenecektir.

Bu durumda toplumun cezalandırılma yetkisinden (daha doğrusu hakkının) coğrafi sınırı siyasî iktidarlar (yürütme) tarafından istendiği şekilde çizilmiş olmaktadır.

Aynı Yasanın 18/A-2. maddesinde (ekim bölgesinde yapılacak kısıtlamaların, en az 1 yıl önce ilânı zorunludur. Bu bölgelerde münhasıran ham afyon üretimi için izin verilir) denmektedir. Buradan da, ekim bölgesini azaltıp çoğaltmak yetkisinin yürütmede olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Yürütme ekim bölgelerini çoğu zaman siyasî görüş ve endişelerin tesiri altında değiştirmek, daraltıp genişletmek olanağını elinde bulundurmaktadır. O kadar ki; bir önceki ekim devresinde ekim yapma izni verilmiş bir coğrafi bölgede (il, ilçe veya köy) daha sonraki

Esas Sayısı : 1977/7

Karar Sayısı : 1977/22

devrede bunun tamamen tersinin yapılması yani ekim izni verilmemesi yürütmenin tamamıyla takdirine kalmaktadır.

Bir önceki ekim devresinde yürütmece izin verilen bir bölgede yaşayan kişi için ekim yapmak yasal bir hak olduğu halde, ekim izni verilmeyen devrede kendisi için bu yasa hükmüne uymak bir zorunluluk olmakta ve uymadığında da suç işlemiş sayılmakta ve cezalandırılmaktadır.

Bu durumda, çoğu kez, birbirine sınır komşusu olan iki ilden birinde yerleşik şahıslar için bu yasa hükmü hak olduğu halde, diğer ilde yaşayan şahıslar için suç sayılma durumu yürütmenin takdirine bırakılmaktadır. Hatta bu durum, aynı il dahilindeki ilçe veya aynı ilçe dahilindeki ayrı ayrı köyler için de olanak dahilindedir. Açıkça görüldüğü üzere:

a) Yürütme, 3491 sayılı Yasanın 18/A-1 ve 2 ile aynı yasanın 27. maddesinin tatbik alanını dilediği gibi genişletip daraltmak veya değiştirmek olanağına sahiptir. Bu durumu mahkememiz Anayasanın genel esprisine ve ruhuna aykırı bulmaktadır.

b) Aynı coğrafi bölge (il, ilçe veya köy) dahilindeki bir kısım kişilere hak, bir kısım kişilere de ceza ve bunun ayarlanmasının da yürütmenin yetkisine (ve bilhassa takdirine) bırakan yasa hükmü, o coğrafi bölgede yaşayan kişiler yönünden eşitsizlik yaratmaktadır. Bu hali mahkememiz Anayasanın 12. maddesinde belirttiği eşitlik ilkesine aykırı bulmaktadır.

c) Ayrıca, toplumun iktisaden değişmesi ve kalkınmasında ve pek çok zorunlu ihtiyaçlarının giderilmesinde önemli katkısı bulunan haşhaş ekiminin, yürütmenin takdirine bırakılması yürütmenin de (çoğu kez siyasî tercih ve endişelerle ekim bölgelerini tayin etmesi, bu durumu da Anayasamızın Başlangıç kısmındaki (... ferdin ve toplumun kusur ve refahını gerçekleştirmeyi) hedef alan Devlete yüklenen görevle çelişki teşkil etmektedir. Bu nedenle Mahkememiz, bu bakımdan da 3491 sayılı Yasanın 18/A-1 ve 2. maddelerine Anayasanın ruh ve esprisine aykırı bulmaktadır.

3491 sayılı Yasanın 27/A-1. maddesi (Haşhaş ekim bölgeleri içinde izin belgesi almadan veya belgesinde tesbit edilen alanlardan fazla yere yahut gösterdiği yerlerden başka yerlere haşhaş ekenlerle bu yerlerde ham afyon üretenler hakkında 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve 1000 liradan 5000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.) demektedir.

Madde hükümlerinden anlaşılacağı gibi ekim izni verilen belgelerde ekim izni almadan ekim yapanlarla izin aldığı alandan fazla ekim yapan veya ekim yapacağını gösterdiği yerden başka yere ekim yapanlara ve ham afyon üretenlere tayin olunacak ceza gösterilmektedir.

27/A-2. maddesi ise, (ekim bölgeleri dışında haşhaş ekimi yapanlarla ham afyon üretenler hakkında 2 seneden 5 seneye kadar hapis ve 2000 liradan 10.000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur) demektedir. Bu fıkrada da ekim bölgesi dışında kaçak haşhaş ekimi yapıp ham afyon üretenler hakkında tayin olunacak cezalar düzenlenmektedir.

27/A-1 hükmü ekim izni bölgesine girdiği halde yani yasa kendisine ekim ayrıcalığı bahsettiği halde kaçak ekim yapan veya ham afyon üreten kişi, yasal sınırları aşarak kötü niyetini göstermiştir. Bu durumda kendisine verilecek hapis cezası 6 ay ile 3 yıl arasında, verilecek ağır para cezasıda 1000 lira ile 5000 lira arasındadır. Yani fiil kaçak haşhaş ekimi veya afyon üretimi olduğu halde tayin olunacak cezalar bunlardır.

Esas Sayısı : 1977/7

Karar Sayısı : 1977/22

27/A-2 hükmü ise, ekim bölgesi dışında kalanlara tayin olunacak hapis ve ağır para cezasıdır ki hapis cezası iki yıldan beş yıla kadar, ağır para cezası da 2000 liradan 10.000 liraya kadardır. Burada da suçlunun fiili kaçak ekim yapmak veya ham afyon üretmektir.

Birinci fıkrada ekim bölgesinde kaçak ekim yapan veya ham afyon üretene (zaten ekim izni verilmekle) tanınan ayrıcalık fiili, ekim izni verilen bölgede bu iznin kötü niyetini göstererek aşmak suretiyle göstermiş bulunmasına rağmen, kaçak ekim yapmak veya ham afyon üretmek olduğu halde daha az ceza tayin edilmekle ikinci kez ayrıcalıklandırılmış duruma gelmektedir.

Her iki fıkradaki suçlunun fiillerinde ortak yan, kaçak haşhaş ekmek veya ham afyon üretmektir. Birinci fıkra tatbik olunacaklar, ekim izni verildiği halde kaçak ekmişlerdir. Kaçak ekim yapmak veya ham afyon üretmekle kötü niyetlerini göstermişlerdir. İkinci fıkra tatbik edileceklerin kötü niyetleri ile birinci fıkra tatbik edileceklerin kötü niyetleri arasında bir fark yoktur. Her iki kişinin niyet ve hareketi arasında fark olmadığı halde kendilerine tatbik olunacak cezalar nisbet ve miktar bakımından çok farklıdır. İddia makamı bu durumu Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı bulmuş ve mahkememiz de belirtilen nedenlerle ciddi bularak aşağıdaki kararı vermiştir.

Hüküm: Düzenleme yasanın, tatbik yürütmenin olduğundan bir Yasanın tatbik sahasının yürütmeye kendi tercihinine göre düzenleme yetkisi veren 3491 sayılı Yasanın 18/A-1, 2 maddelerinin, Anayasanın genel esprisi ve ruhuna ters düşmesi ve meydana getirdiği sonuçlar yönünden eşitlik ilkesinin zedelenmesi bakımından Anayasaya aykırı olduğu,

Yasaların hükümlerine aykırı hareket ederek suç işlemiş olanlar ayrı ayrı cezalar tatbik olunarak, Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddia makamınca ileri sürülen aynı Yasanın 27/A-2 maddesinin Anayasaya aykırılığı hususunda mahkememizce, ileri sürülen iddia ciddi görülmüş olduğundan bu konuda bir karar verilmek üzere dosyanın Anayasa Mahkemesine sevkine karar verildi.”

III. YASA MADDELERİ:

1- 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun 18.8.1971 gün ve 1470 sayılı Yasa ile değişik 18. maddesinin (A) bendinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıdadır:

Madde 18-A) Haşhaş ekilecek ve ham afyon üretilecek yerler, her yıl tarımsal ve ekonomik gereklere, ihracat imkânlarına ve stok durumuna göre Sanayi ve Ticaret ve Tarım Bakanlıklarınca birlikte teklif ve Bakanlar Kurulunca tesbit edilir. Bu husustaki kararname o yılın en geç 1 Temmuz tarihine kadar Resmî Gazete ile ilân olunur. Bu hususta Bakanlar Kurulunca yeni bir karar alınmamış olması halinde önceki kararname hükümleri uygulanır.

Ekim bölgelerinde yapılacak kısıtlamaların en az 1 yıl önce ilânı zorunludur. Bu bölgelerde münhasıran ham afyon üretimi için izin verilir,

2- Aynı Yasanın değişik 27. maddesinin (A) bendinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Haşhaş ekim bölgeleri içinde izin belgesi almadan veya belgesinde tesbit edilen alandan fazla yere, yahut gösterdiği yerlerden başka yerlere haşhaş ekenlerle bu yerlerde ham afyon üretenler hakkında 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve 1000 liradan 5000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Esas Sayısı : 1977/7

Karar Sayısı : 1977/22

Ekim bölgeleri dışında haşhaş ekimi yapanlarla ham afyon üretenler hakkında 2 seneden 5 seneye kadar hapis ve 2000 liradan 10.000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

3- Dayanılan Anayasa kuralı:

Anayasanın Başlangıç bölümü şöyledir:

Başlangıç:

“Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan;

Anayasa ve Hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti;

Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafından toplıyan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daime yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliğinden haz ve ilham alarak ve;

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adâleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve Onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adâlete ve fazilete âşik evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.”

Anayasanın 12. maddesi aşağıdadır:

Madde 12- Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

4- İlgili yasa kuralı:

Anayasanın 49. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

Devlet, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbî bakım görmesini sağlamakla ödevlidir.”

IV. İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi, 1.2.1977 gününde, Kâni Vrana, Şevket Müftügil, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel, Ahmet Koçak, Şekip Çopuroğlu, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Ahmet Erdoğan, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve

Esas Sayısı : 1977/7

Karar Sayısı : 1977/22

Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla İçtüzüğün 15. maddesi uyarınca yaptığı ilk inceleme toplantısında aşağıda açıklanan konu üzerinde durmuştur.

Sanık hakkında ekim bölgesi dışında haşaş ekimi yapmak suçundan kamu davası açılmıştır. İptali istenen 27. maddenin ikinci fıkrasının, ancak bu açıdan davada uygulama olanağı vardır. Oysa bu fıkrada hem ekim bölgesi dışında haşaş ekimi yapanlar hem de ham afyon üretenler söz konusu edilmiştir. Kamu davasında sanığın cezalandırılmasına ilişkin hüküm, fıkranın yalnız ekim bölgesi dışında haşaş ekilmesi bölümü olduğuna göre, Anayasaya uygunluk denetiminin de ancak bu bölüm ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

Böylece yapılan ilk inceleme sonunda:

“Dosyanın eksiği olmadığından için esasının; 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun 18.8.1971 günlü, 1470 sayılı Yasa ile değişik 18. maddesinin (A) bendinin birinci fıkrası ile aynı kanunun yine 1470 sayılı Yasa ile değişik 27. maddesinin (A) bendinin ikinci fıkrasının haşaş ekimi ile ilgili kuralları açısından sınırlı olarak incelenmesine” oybirliğiyle karar verilmiştir.

V. ESASIN İNCELENMESİ:

İçin esasına ilişkin rapor, Hekimhan Asliye Ceza Mahkemesinin başvurma kararı, iptali istenen yasa kuralları, ilgili Anayasa hükümleri ve bunlara ilişkin yasama belgeleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

24.6.1938 günlü 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun 18.8.1971 günlü, 1470 sayılı yasa ile değişik 27. maddesinin (A) bendinin ikinci fıkrasının Haşaş ekimi ile ilgili kuralları, Anayasa Mahkemesince başka bir dava dolayısıyla Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilmiş ve bu kuralların Anayasaya aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu konudaki ayrıntılı gerekçeler 5.4.1977 gnlü, Esas: 1977/1, Karar: 1977/20 sayılı kararda belirtilmiş olduğundan burada yinelenmesine gerek görülmemiştir. Bu dava bakımından da geçerli olan aynı nedenlerle istemin reddine karar verilmelidir.

VI. SONUÇ:

24.6.1938 günlü, 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun 18.8.1971 günlü, 1470 sayılı Yasayla değişik 18. maddesinin (A) bendinin birinci fıkrasıyla, aynı kanunun yine 1470 sayılı yasa ile değişik 27. maddesinin (A) bendinin ikinci fıkrasının, Haşaş ekimi ile ilgili kuralları açısından anayasaya aykırı bulunmadığına, itirazın bu nedenle reddine,

5.4.1977 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Üye

Kâni VRANA

şevket MÜFTÜGİL

Ahmet AKAR

Esas Sayısı : 1977/7
Karar Sayısı : 1977/22

Üye

Halit ZARBUN

Üye

Ziya ÖNEL

Üye

Abdullah ÜNER

Üye

Ahmet KOÇAK

Üye

Fahrettin ULUÇ

Üye

Muhittin GÜRÜN

Üye

Lûtfi ÖMERBAŞ

Üye

Ahmet ERDOĞDU

Üye

Ahmet Salih ÇEBİ

Üye

Adil ESMER

Üye

Nihat O.
AKÇAKAYALIOĞLU

Üye

Ahmet H. BOYACIOĞLU